

'ושח גבהות אדם ורום אנשים שפל ונשגב ה' לבדו'

בהירות דברים בענייני השעה

ממרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

כל הנעשה בעולם הוא בשביל ישראל

כתוב בגמ' ביבמות דף סג, ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב ונברכו בך כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל, כל העולם מתברך רק בשביל ישראל אפילו משפחות הדרות באדמה. עוד כתוב 'והתברכו בזרעך כל גויי הארץ', אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל. איזה ספינות, בפשטות מדובר בספינות של פרקמטיא, שנושאים סחורות מגליא לאספמיא, ספינות שנוסעות מגליא לאספמיא, זה לא ספינות שמגיעות לארץ ישראל בכלל, הן לא מגיעות לגבול של ארץ ישראל, הן נוסעות מגליא לאספמיא, אין להן שום שייכות לכאורה, אין להם שום שייכות לישראל, ויש להם הצלחה, וכל הברכה וההצלחה שלהם הוא רק בשביל ישראל. הכלל העולה מדברי הגמרא האלו הוא, שכל העולם כולו לא מתברך רק בשביל ישראל. בשביל ישראל אפשר לפרש שני פירושים, בשביל ישראל הכוונה בזכות ישראל, כמו שכתוב כל העולם כולו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין, זכויות של רבי חנינא בן דוסא, כך בשביל ישראל זה זכויות של כלל ישראל. ויש אומרים בשביל לשון שביל, דרוש לשון שביל ודרך. ויש לפרש בשביל כלל ישראל, שהתועלת שתצא מזה הוא לכלל ישראל, ולכן הן מתברכות. איך שיהיה, זה הכל בגלל ישראל. אם רואים ספינה שנוסעת בקצה הים מגליא לאספמיא, בגמרא בבא בתרא כתוב כמה זמן זה ללכת לאספמיא שנה, שנה בחזרה, אז הם נוסעים משם לשם, זה הכל רק בשביל ישראל. עוד כתוב בגמרא שם, אמר רבי אלעזר בר אבינא, אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, אם יש פורענות באיזה מקום בעולם, אפילו במקום רחוק, אפילו במקום רחוק מאוד, אפילו בקצה הארץ, זה הכל בשביל ישראל, שנאמר בפסוק בצפניה, הכרתי גוים נשמו פינותם החרבתי חוצותם וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. הכרתי גוים, יש איזו אומה בקצה הארץ שאומה אחרת באה עליה, מכה אותה והיא נעלמת, הכרתי גוים. או שיש איזו רעידת אדמה בקצה הארץ, נשמו פינותם, נהיה שממנה באיזה קצה הארץ. החרבתי חוצותם, חרב הערים של איזו מדינה שם, הכל בשביל ישראל, אמרתי, הקב"ה אומר, למה עשיתי את זה, אך תיראי אותי תקחי מוסר. תראי את מה שחרב ותלמדי מוסר מזה. רש"י אומר, בשביל ישראל, מה הכוונה בשביל ישראל, הכרתי גוים, הבאתי פורענות על העכו"ם כדי שתראו ותיראו, כמו שמסיים והולך אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. החלק הזה של פורענות בעולם, זה בא בשביל ישראל, ליראם ולהפחיד אותם, לתת להם מורא, כדי שיחזרו בתשובה. מה יהיה אם יהיה לישראל מורא ופחד, שומעים כזה דבר, אפילו ממרחק, זה מכניס פחד בלב. אז מה זה בא, זה בא בשביל שכל ישראל יראו ויקחו מוסר לחזור בתשובה. לשון הגמרא אין פורענות באה אלא בשביל ישראל, כל מה שיש איזו רעש, איזו סערה, איזו מלחמה, איזה חורבן בעולם, זה הכל בשביל שישראל יודעו מזה, יקחו מוסר, ויחזרו בתשובה. זו התכלית היחידה מהענין הזה, הגמרא דורשת מהפסוק, שהפורענות שבאה לגוים זה הכל כדי שישראל יראו, וישראל יתבוננו וילמדו מזה, יכנס יראה, יראת שמים, בלב של כל אחד ואחד, פחד מהקב"ה לכל אחד ואחד, ויחזרו בתשובה.

אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר

אם כן מה אנחנו לומדים מכל זה, אנחנו לומדים שכל מה שנעשה בעולם, כל ההתרחשויות, כל הברכות שיש בעולם, זה הכל סביב הכלל ישראל. אם יש ברכה באומות, אם יש איזו ספינה שנוסעת מפה לשם, מובילה מטענים, סחורות, עניינים, מפה לשם, מוכרת את זה ברווח ויש לה הצלחה, זה הכל בשביל ישראל, בזכות ישראל, או לתועלת שיהיה מזה לכלל ישראל. אם יש איזה פורענות בעולם, פורענות רחוקה מאוד, בקצה העולם, מלחמה בין סין ליפן, זה שייך אלינו. מה זה שייך אלינו, זה רחוק, רחוק, שם. אה, זה בשבילנו, זה ספר מוסר לכלל ישראל, להכניס בהם יראה, אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, לחזור בתשובה.

למה זה עושה פחד, כי האדם חי על מי מנוחות, הכל טוב, הכל הולך, פחות או יותר, הכל זורם, דרך העולם, אפשר לעשות מה שרוצים, קצת או הרבה, ושום דבר לא יקרה. אז זה לא ככה, פתאום שומעים שיש מלחמה, פתאום שומעים שיש רעידת אדמה, פתאום שומעים שיש איזו מגפה בקצה הארץ, אה, זה לא פשוט, יש בורא לעולם, יש פה משהו מזעזע, רואים שזה לא חלק, יש בורא לעולם, יש השגחה, אז לא נגיד מה זה שייך לנו, אלא בשביל שאנחנו נלמד מוסר מזה, שאנחנו נזעזע ונגיד יש בורא לעולם, יש את זה, זה לא חלק, יש שכר ועונש, בשבילנו, הכל כדי שאנחנו נלמד, אך אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר, תיראי ותתבונני ויהיה יראת שמים. אולי הכל נכנס במילה תיראי אותי, משמע קצת כך ברש"י בצפניה, תקחי מוסר, תחזרו בתשובה.

כל המאורעות במצרים בשביל ישראל

עכשיו אנחנו נראה איך כל העולם מסתובב סביב ישראל. זה נשמע לפום ריהטא די רחוק, מה, הרי יש כל כך הרבה מדינות בעולם, וזה רחוק מאיתנו, רחוק מאוד, אין להם שום שייכות עם ארץ ישראל, עם כלל ישראל, עם איזה יהודי, שום שייכות אין, לא, לא נראה. אז זה לא ככה, הכל מסתובב סביב ישראל.

כתוב אצל אברהם אבינו, ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבוד הרעב בארץ. כתוב בחז"ל עשרה רעבון ירדו לעולם, אחד בימי אברהם. היה רעבון, כל המדינה רעב, לא גדל, לא צומח. כל ארץ כנען, יש הרבה גוים בארץ כנען, מקצה הארץ עד קצה, יש שם הרבה גוים, אבל מה המכוון, אברהם אבינו. יש יהודי אחד, עברי אחד, וכל הרעב שיש בארץ בשביל לנסות את אברהם אבינו. כמו ששינינו במשנה באבות, עשרה נסיונות נתנסה אברהם, ורש"י והרמב"ם ורבינו יונה מפרשים, אחד מהנסיונות זה הרעב שמצד אחד הקב"ה אמר לו לך לך אל הארץ אשר אראך, וכשהוא בא לארץ ישראל יש רעב, וזהו נסיון לאברהם אבינו, שלא יהרהר אחרי הקב"ה, הנה כי כן, יש רעב בכל המדינה, ואלפי אנשים יש להם רעב, או מתים ברעב, מה המכוון בכל זה, המכוון זה אברהם אבינו, אחד שנמצא עבד ה', אברהם העברי, שכל העולם כולו מעבר אחד והוא מהעבר השני. בשבילו יש רעב בכל המדינה, כדי שהוא ילך לחוצה לארץ, ירד למצרים, וזה נסיון אם הוא יהרהר אחרי הקב"ה. נסיון לאברהם אבינו, לא מדובר על שכר ועונש, אלא על נסיון לראות אם הוא יהרהר אחרי מידותיו של הקב"ה.

אז שייך כזה דבר, אז בא בחשבון שיהיה רעב ככל המדינה, בשביל עובד ה' אחד שהקב"ה רוצה לנסות אותו, יהיה רעב בארץ כנען כולה. יותר מזה, כי כבוד הרעב, אברהם אבינו ירד רק כי כבוד הרעב, אסור לצאת מארץ ישראל רק בדרגה מסוימת, כמו שמבואר בגמ' בבבא בתרא, כי כבוד הרעב. יבוא רעב כבד, יודעים כמה אנשים מתים ברעב, זה לא צחוק, הכל בשביל אברהם אבינו שירד למצרים ולא יהרהר אחרי מידותיו של הקב"ה.

תכלית הרעב ירדת יעקב אבינו בדרך כבוד

אחר כך, בימי יעקב, היה רעב בארץ מצרים ובכל הארצות, ויהי רעב בכל הארץ. כל ארץ מצרים רעבה ללחם, כל הארצות מסביב, ארץ כנען, כולן רעבו ללחם. בשביל מה, למה היה רעב בארץ מצרים, בארץ פלשתים, בארצות שמסביב לארץ ישראל, אולי בכל העולם היה רעב, למה היה רעב, אחד מעשרה הרעבון שירדו לעולם, הכל בשביל יעקב אבינו ומשפחתו. כמה יש, בשבעים נפש ירדו אבותיך למצרים. בשביל אותם שבעים יהודים, כדי להוריד אותם למצרים, כי צריך להיות גלות מצרים, ויעקב אבינו צריך לרדת למצרים.

וכתוב בגמרא שבשביל לקיים את הגזירה של ברית בין הבתרים היה יעקב ראוי להוריד אותו בשלשלאות של ברזל, אבל הוא ירד בדרך כבוד. מבואר שיכול היה להיות שלא היה רעב, ומישהו ימשוך את יעקב למצרים בכוח בשלשלאות של ברזל. אבל לא, יעקב אבינו זכה שירד בדרך כבוד, אז היה רעב. אני לא יודע בכמה מהעולם היה רעב, חלק עצום מהעולם וחלק גדול היה רעב, והכל בשביל משפחה אחת, בשביל המשפחה הזו להורידה למצרים בדרך כבוד.

בתהלים כתוב, ויקרא רעב על הארץ כל מטה לחם שבר, שלח לפניהם איש לעבד נמכר יוסף. כתוב ברש"י, ויקרא רעב, כדי להגלותם למצרים. מבואר שכל עסק הרעב היה כדי להוריד את יעקב אבינו למצרים. אבל מה, איך הם יתקיימו ברעב, כדי שיתקיימו ברעב, הקב"ה הקדים רפואה למכה, הקב"ה הקדים שבע שנים שובע, שבע גדול בכל ארץ מצרים, והיה אוכל לפקדון לארץ ולא תכרת הארץ ברעב. רואים שהענין יכול להימשך שנים. שבע שנים של שבע, למה, כדי שיהיה פקדון לשבע שני הרעב, ולמה הרעב, כדי להוריד את יעקב. אז יש שבע שנים של שבע, שבע גדול, דוקא במצרים. לא מובן בכלל, מה מצרים זכתה, לא ידוע, לא מובן למה מצרים זכו שיהיה אצלם שבע גדול, למה שיהיה אצלם שבע באופן לא רגיל ביותר, שבע ושפע של ברכה, מה קרה פתאום שלמצרים יש שבע, אחר כך, ברגע אחד, התהפך מהקצה אל הקצה, ותכלינה שבע שני השבע, ברגע אחד נהפך לרעב. כתוב במדרש שהם ישבו בשולחן, ותוך כדי הלחם שהיה על השולחן נהפך להיות פת קיבר, פת שבקושי אפשר לאכול אותה, תוך כדי שהם יושבים על השולחן, איך שהגיע הזמן של השבע שני רעב, הכל התהפך משובע גדול, מברכה שלימה לרעב, זה פלא פלאים דבר כזה, איך שבע שנים יש שבע, בשביל שיהיה הרבה פקדון לשני הרעב, ורק בארץ מצרים היה לחם, ושוב, מופת בתוך מופת ופלא בתוך פלא, למה רק במצרים היה לחם, כדי שכולם יבואו למצרים. נהיה תנועה שלימה, כל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף, כל הארץ כולם יורדים, לאיפה הולכים, לקנות אוכל. הרי אי אפשר לחיות ברעב, הולכים למצרים. יש זרימה של אנשים למצרים, יום יום לילה לילה כסדר, הולכים אנשים למצרים, אלפי אנשים הולכים למצרים לקנות אוכל. למה זה, הכל כדי שיעקב ובניו גם ירדו למצרים לקנות אוכל. אז יש קודם שבע שני שבע, אחרי זה יש שתי שנים רעב, וכולם באים למצרים. כמה אנשים סובלים מזה, כמה אנשים נמצאים ברעב, ורק במצרים יש לחם, והכל כדי שיעקב אבינו גם ירד למצרים, למה תתראו, שירד למצרים. אז אנחנו רואים מזה שהקב"ה מנהיג עולם שלם במשך שנים באופן חורג ביותר, הכל בשביל להוריד את יעקב אבינו למצרים בדרך כבוד. וכשבא יעקב למצרים, אז נפסק הרעב, אז לא היה רעב יותר, כל הרעב היה בשביל להוריד אותו למצרים. אחרי שהוא בא למצרים, בירך את פרעה, ויברך את פרעה, אז הנילוס עלה לקראתו, ונפסק.

אחרי זה, יוסף ליקט, כולם קנו לשבור אוכל, כולם שילמו על הלחם, כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען, כל הכסף בא למצרים, לא נשאר פרוטה אחת אצל אף אחד מכל יושבי ארץ כנען, מכל יושבי מצרים, מכל הארצות לא היה. יוסף ליקט את כל הכסף, זה דבר מובן? לא נשאר פרוטה אחת אצל אף אחד. באו, הביאו את המקנה אל יוסף, אחרי זה מכרו את עצמם לעבדים, זה פלא פלאים כל הענין הזה, הכל למה, הכל בשביל שישראל כשיצאו ממצרים, וינצלו את מצרים, שיקחו את כל הכסף ואת כל הזהב, ויהיה ביד ישראל. אז הכל מזומן מראש, מאתים ועשר שנה קודם, שיהיה כל הכסף שם, ואז יהיה רעב ויהיה מונח באוצר, ואחרי זה כשישראל יצאו ממצרים יקחו את זה איתם.

כתוב שיוסף העביר את כל מצרים בערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו. למה הוא העביר אותם, כי הוא קנה אותם לעבדים, הוא רצה להראות להם שהם עבדים, אז הוא העביר אותם מקצה הארץ, אלה שישבו פה העביר אותם לשם ואלה שישבו שם העביר אותם לפה, ולמה, כדי שאחיו לא יקראו גולים. אחיו היו גולים בארץ מצרים, כדי שהם לא יהיו לא בכבוד, אז את כל מצרים הוא סיבב כך, אלפי אנשים הוא סיבב, באופן כזה שכולם יהיו גולים, ואחיו לא יהיו יוצאים מן הכלל, שאחיו יהיו בדרך כבוד, לא יקראו גולים. אז מה אנחנו רואים, שעיקר מה שהוא סובב אותם מכאן לכאן זה לא בשביל שהם עבדים, עיקר המכוון זה בשביל אחיו. יכולים אלפי אנשים לעשות אותם נעים ונדים מקצה הארץ ועד הקצה השני, הכל בשביל הכבוד של הי"ב שבטים.

אחרי זה, קריעת ים סוף, נקרע הים, נקרע, כל המימות שבעולם נקרעו, הכל בשביל ישראל. איך שישראל עברו את הים, חזר הים לאיתנו, וישב הים לאיתנו. כל התהפוכות שיש בעולם זה הכל בשביל ישראל.

אין מסמר ננעץ בעולם רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה

מרן הגר"ח הלוי היה אומר שאין מסמר ננעץ בכל העולם כולו, בכל הבריאה, בכל השנים, רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה. והאריך לבאר זאת אא"ז מרן זצ"ל בספרו על התורה שכמו שבתחילת הבריאה לא נברא העולם אלא בשביל ישראל ובשביל התורה, כמו שמביא רש"י מדברי חז"ל בתחילת בראשית, כן כל מה שנעשה ונתחדש בעולם מתחילת הבריאה ועד סוף כל הדורות, הכל הוא רק לתכלית זה, בשביל ישראל שיעסקו בתורה. ואף שהארץ נתן לבני אדם, ויש רשות לכל אחד לעשות בה כרצונו, בכל זאת אין העולם הפקר, ולא נעשה בעולם דבר מה שאינו לזה התכלית. שום דבר לא אז מפה לפה שזה לא לתכלית שכלל ישראל יעסקו בתורה. וכבר האריך הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות וכתב שאפשר שיבנה אדם ארמון כליל יופי ויהי הארמון ההוא מזומן לאיש חסיד יבא באחרית הימים ויחסה יום אחד בצל קיר אחד מן הקירות ההם ויהיה לו לסיבה להינצל ממות. ועל דרך זה כל מה שעושים אומות העולם משווקים וגשרים ומרחצאות וכדומה, יש להם תכלית למעלה בשביל ישראל ובשביל התורה, ואין לך שום דבר בעולם אשר לא נעשה לזה התכלית, אך עכשיו אין אנו יודעים מאומה כל מעשה מה תכליתו, אבל לעתיד לבוא שהאמת תתגלה לעין כל ומלאה הארץ דעה, אז כבר יהיה גלוי לכל חשבון כל מעשה ומעשה מכל מה שנעשה בעולם, ואומות העולם יזכחו לדעת כי כל מה שעשו בעולם ממלחמות וכיבוש והרבות כסף וזהב, כולם לא נעשו אלא בשביל ישראל ובשביל שיעסקו בתורה.

שמענו, שכל העולם, שום מסמר לא ננעץ בעולם, רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה. בריאה שלימה. ברמב"ם כתוב חמש מאות שנה אחרי זה, יבוא חסיד וילון בצל אותו ארמון שההוא בנה, אז חמש מאות שנה קודם יבנה אחד ארמון, מה בנית, הוא לא יודע למה הוא בנה, הוא חושב שהוא בונה לעצמו את הארמון, חמש מאות שנה אחרי זה יבוא חסיד, יבוא צדיק אחד, וישכב בצל הארמון ומזה ינצל ממות, בשביל זה בנו את הארמון, בשביל אותו חסיד שישכב שמה.

מה הביאור באמת בכל הענין הזה, שכל העולם כולו זה רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה, כמה שהעולם הוא גדול, וכמה שיש בעולם ריבוי אנשים ושבעים אומות, יש רק כלל ישראל אחד, וכלל ישראל הוא המעט מכל העמים, לא מרובכם חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים, אז מה, איזה חשיבות, איזה מקום כלל ישראל תופסים, כמה הם, כן ירבו, כמה הם לעומת אומות העולם. אבל בשביל המעט הזה, בשביל הכלל ישראל, נברא כל העולם, וכמו שאנחנו שמענו שרש"י בהתחלת בראשית אומר, בראשית ברא אלקים, אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כי על פי הפשט היה צריך להיות כתוב אחרת, לכן מוכרחים לדרוש את הפסוק, בראשית, בשביל ראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, בשביל התורה שנקראו ראשית שנאמר ראשית תבואתה, מיד, במילה הראשונה של מעשה בראשית, התורה אומרת למה נברא העולם, למה נברא העולם כזה גדול, בשביל מה, מה התכלית של הבריאה הזו, מיד הפסוק בא לתרץ, בשביל ישראל. אז מה הפשט, זה שני דברים שלא שייכים אחד לשני, בשביל שני תכליתים נברא העולם?, לא, זה ענין אחד, בשביל ישראל שיעסקו בתורה, בשביל התורה ובשביל ישראל הכונה שישאל יעסקו בתורה, בלי ישראל אין תורה ובלי תורה אין כלל ישראל, בשביל זה נבראה כל הבריאה כולה, במילה הראשונה של מעשה בראשית כתוב כל התכלית וכל התוצאה שצריכה לצאת מכל הבריאה כולה, הכל בשביל התורה שנקראת ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית.

אפשר לומר דרך דרוש, רש"י אומר, אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, המקרא אומר תדרוש אותי, זאת אומרת אין בזה פשט פשוט אלא תדרוש אותי, כי אחרת יהיה שמה איזה קושי כמו שרש"י אומר. אפשר לומר דרך דרוש, אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, צריך להיכנס לפנימיות, כמו שכתוב ודרשת והגידו לך את דבר המשפט, כלפי חוץ זה לא נראה, כלפי חוץ אתה לא תראה שהעולם נברא בשביל התורה, אתה לא תראה שהעולם נברא בשביל ישראל, כי זה לא מסתבר, מה שבקצה הארץ נעשה זה בשביל ישראל? כל כך הרבה אנשים, רובא דרובא, הכל קורה איתם בשביל ישראל, שהם המעט מכל העמים, אבל הכתוב אומר תדרוש אותי, תיכנס לדרוש, לפנים, תיכנס, תראה את הפנימיות של הדברים, דרשוני וחיו.

וכיון שבעבור זה נברא העולם, מה הפלא שהכל מסתובב סביב ישראל, כיון שבשביל ישראל שיעסקו בתורה בשביל זה נברא העולם, אז מה השאלה למה הכל מסתובב סביב ישראל, הרי בשביל זה נברא העולם, זה הרי עיקר העולם, הכל רק לצורך ישראל, לצורך התורה, ולצורך ישראל שיעסקו בתורה, לכן כל הברכות זה בשביל ישראל, וכל הפורענות זה רק בשביל שכלל ישראל יחזרו בתשובה. כל פורענות שבאה לגוים זה הכל בשביל שישראל ילמדו מזה מוסר.

כתוב בפרשת האזינו, זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. רש"י אומר, בינו שנות דור ודור להכיר, בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם, כשהפיץ דור הפלגה, היה בידו להעבירם מן העולם, יכל לסלק אותם מהעולם לגמרי, אבל הוא לא סילק אותם, הוא פיזר אותם, ונהיה שבעים אומות, יצב גבולות עמים, קיימם ולא איבדם, למה, למספר בני ישראל, בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם ולמספר שבעים נפש שירדו למצרים הצב גבולות עמים שבעים לשון. הוא אומר שהקב"ה לא סילק את דור הפלגה כי כלל ישראל צריך לצאת משם, ושבעים אומות נהיו בשביל שצריך לצאת שבעים נפש, אז לכן נהיה שבעים אומות ושבעים לשון. צריך להבין שזה מכוון זה כנגד זה. אז מה אנחנו רואים, שהאופן איך הקב"ה העניש את דור הפלגה, היה באופן כזה שהוא לא איבד אותם לגמרי מהעולם, בשביל שישראל צריכים לצאת משם. אז מה אנחנו רואים, איך שהנהגת הקב"ה בעולם, הקב"ה מנהיג את העולם מה שלא יבוא עליהם כזה עונש אלא כזה עונש, הכל בשביל שיצא הכלל ישראל. כל צורת העולם זה בשביל כלל ישראל, שבעים אומות למספר בני ישראל, פסוק מפורש, יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. אז תשאל, למה יש שבעים מדינות, מי יודע למה, בשביל שיש שבעים יהודים, יורדי מצרים היו שבעים. מישהו היה חושב על זה, מישהו מהגוים חושב על זה, אבל התורה צועקת, הפסוק צווח ואומר בשביל שבעים נפש.

אז מה אנחנו רואים, שכל העולם מכוון כנגד השבעים נפש של כלל ישראל. למה דור הפלגה היה ככה ולא ככה, בשביל כלל ישראל, בשביל כלל ישראל שצריך לצאת משם.

בסוף פרשת וישלח כתוב כל האלופים של אדום ושל שעיר, אחרי זה מתחיל ואלה תולדות יעקב יוסף. כתוב ברש"י בתחילת וישב בזה הלשון, אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים, הם לא היו חשובים אצל הקב"ה לפרש איך נתיישבו וסדר מלחמותיהם ואיך הורישו את החורי, פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה, כל גלגולי סיבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם עד נוח לא האריך בהם, וכשבא לנוח האריך בו, וכן בעשרה דורות שמנוח עד אברהם קיצר בהן, זה הוליד את זה וזה הוליד את זה וזה הוליד את זה, משהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה, לוקח כברה, מנפה עד שכל החול יורד עד שמוצא את המרגלית, ומשמצא הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית. אז כתוב ברש"י שהכתוב לא מאריך כי הם לא חשובים, מה יש להאריך בהם, העיקר זה כלל ישראל. מגיע לכלל ישראל, או, זה המרגלית, עכשיו הפסוק מתחיל להאריך.

מה אנחנו רואים מזה, שהם לא חשובים אצל הקב"ה להאריך בהם, הם לא חשובים אצל הקב"ה, כל הגוים, וכל הדורות שלהם, עשרה דורות מאברהם עד נוח עשרה דורות מנוח עד אברהם, זה עשרה דורות, יש מה לכתוב, יש מלחמות, היו שמה איזה דברים, שום דבר. פסוק אחד נגמר, פסוק אחד נגמר, שני פסוקים נגמר. למה, כי הם לא חשובים אצל הקב"ה. הם לא חשובים. רק אברהם אבינו, בני ישראל, פה זה האריכות. כל דבר, כל הפרטים, הכל הכל כתוב.

לפי מה שביארנו זה התכלית של כל הבריאה, מה שיש לקב"ה בעולמו, זה כלל ישראל. זה מה שיש לקב"ה, פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי. הרמב"ן בסוף פרשת בא אומר, ואין לעליון בתחתונים חפץ, אין לו שום חפץ בכל העולמות, מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפילה וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת הרבים זהו שיהיה לבני האדם מקום יתקבצו בו ויודו לקל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפני בריותיך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ויקראו לאלקים בחזקה. הקב"ה אין לו חפץ בבריאה, הכל רק אותם יהודים שמתאספים בבית הכנסת ואומרים אמן יהא שמיה רבא, ואומרים אתה בראת אותנו, ויודו לקל שבראם והמציאם. זה החפץ של הקב"ה בעולם, זה מה שיש לקב"ה בעולמו.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. מיום שהקב"ה ברא את עולמו, כתוב שהוא רצה שהדירה שלו תהיה בתחתונים, פה בעולם הזה, וזה כלל ישראל. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

בשלי הסער הגדול הזה

וכי תאמרו, מה פירוש אין פורענות באה אלא בשביל שילמדו מוסר כלל ישראל, וכי הגוים לא חוטאים, לא מגיע להם פורענות, למה רק בשביל שישראל ילמדו מוסר. אז שמעתי מאבי מורי זצ"ל, בשם אב"ז מרן זצ"ל שהנה אצל יונה הנביא כתוב 'וה' הטיל רוח גדולה אל הים ויהי סער גדול בים והאניה חישבה לישבר' כתוב שם 'ויראו האנשים יראה גדולה ויטילו גורלות לכו ונפיל גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו, ויפילו גורלות ויפול הגורל על יונה, ויאמרו הגידה נא לנו בשל מי הרעה הזאת לנו, ויאמר כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם'. ואמר אב"ז מרן זצ"ל שכתוב בחז"ל שהיו שמה שבעים גוים משבעים אומות, וכל אחד היה עובד עבודה זרה. ומבואר, יש ספינה, יש שמה שבעים גוים, כל אחד עובד עבודה זרה כל אחד מהשבעים גוים חייב מיתה, אבל בשביל מי יש את הסערה, בשלי הסער הגדול. יש שם יונה, יהודי אחד, והוא בורח מהקב"ה, בשביל טובת כלל ישראל, ועל כל פנים, יש יהודי אחד שאותו הקב"ה רוצה להחזיר בחזרה, יש סערה בים והאניה חישבה לישבר וה' הטיל רוח גדולה אל הים, בשביל אותו יהודי שבורח מהקב"ה בשביל זה הסער הגדול בים. מה אנחנו שומעים, הקב"ה לא בא שם בספינה חשבון עם כל השבעים אומות, היו שמה שבעים גוים מכל השבעים אומות, עובדי עבודה זרה, לא זה המכוון, המכוון בסערה הגדולה הזו זה אותו יהודי שבורח מהקב"ה, כי מלפני ה' הוא בורח כי הגיד להם.

בפרשת יתרו כתוב, והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. אומר רש"י, אוצר חביב, סגולה זה אוצר חביב, כך אתם תהיו לי סגולה משאר אומות. ולא תאמרו אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם, ומה יש לי עוד שתהא חיבתכם ניכרת, כי לי כל הארץ, והם בעיני ולפני לכלום, עד כאן

דברי רש"י הקדוש. והם בעיני ולפני לכלום. אין כל הגוים כלום אצל הקב"ה, כי לי כל הארץ והם לא חשובים אצלי כלום. רק אתם, כלל ישראל, חשוב אצל הקב"ה.

בדברי הגר"א כתוב, והייתם לי סגולה מכל העמים, מלמד שכל אחד מישראל חשוב לפניו יותר מכל העמים. לא תגיד שכל כלל ישראל חשוב יותר מכל העמים והם לפניו לכלום, אבל אחד מישראל אולי לא חשוב יותר מהם, אומר הגר"א כל אחד מישראל חשוב לפניו יותר מכל העמים, כל אחד מאיתנו חשוב יותר מכל הגוים אשר על פני האדמה.

הן גויים כמר מדלי וכשחק מאזניים נחשבו

כתוב שר' חייא ורבי שמעון ברבי ראו מחנות של חיילי רומי והמחנות גדושים, והחיילים היו שמנים וגיבורים וחזקים. אמר רבי שמעון ברבי, בוא וראה עד כמה פטומים העגלים של רומי, אמר רבי חייא, אתה קורא להם עגלים, אינם אלא זבובים. בא רבי שמעון ברבי לרבי וסיפר לו המעשה, אמר רבי, כל כך ממש נתן בהם חייא, אינם אלא כלום, כל כך ממש נתן בהם? הוא הוריד אותם מעגל לזבוב, ורבינו הקדוש אומר, זה כל כך הרבה, הם כלום, אתה עושה מכלום זבוב, זה כבר הרבה, כל כך ממש נתן בהם חייא, אינן אלא כלום, שנאמר הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזניים נחשבו. יש מאזנים, שוקלים שמה מצרכים כנגד משקולות. נעשה איזה שחיקה, איזה שחק של איזה מצרך על הדפנות, אז ככה הגוים, שחק מאזנים, לא המצרך ולא המשקולות. השחק שיש על המאזנים זה מה שהם, אינם אלא כלום.

ממשיך רש"י ואומר שם, הם לפני לא חשובים לכלום, הגוים לא חשובים כלום אצל הקב"ה, אז ממילא מה הפלא שכל מה שמסתובב בעולם זה סביב הכלל ישראל, כי הם תכלית הבריאה ורק הם חשובים אצל הקב"ה. רק הם חשובים בשביל לדבר מהם ולספר מהם, ולהגיד את הגלגולים שלהם ואת המלחמות שלהם. כל השאר, ויולד בנים ובנות וימות, ויולד רעו את שרוג וימות ויולד שרוג את נחור וימות, זה החשיבות שלהם. יותר מזה הם לא חשובים אצל הקב"ה לכלום.

סערת התקופה מכוונת לעמלי התורה

מעתה נתחיל להבין, כי כל ענין המאורע שיש עכשיו בכל העולם, ה' ישמרנו, גם זה רק בשביל ישראל. הכרתי גוים נשמו פינותם החרבתי חוצותם אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. נגיד, אם זה היה רק בארץ ישראל, אבל זה בכל העולם, בכל העולם נמצא, הארצות, המעצמות הכי גדולות זה נמצא שם, כולם סוגרים את השערים, אז מה זה קשור לכלל ישראל? זה הרי במזרח ובמערב, מהקצה עד הקצה, מהצפון עד הדרום. כל זה הוא בשביל כלל ישראל? בשביל כמה יהודים, כן ירבו, בשבילם זה? כמה שומרי תורה יש, כמה עמלי תורה יש, זה בשבילם? אבל התשובה היא, כן, זה בשבילם. בכל הארצות יש רעב בשביל להוריד את יעקב, משפחה אחת, למצרים. שבע שנים שבע ושנתיים רעב וליקוט כל הכסף שנמצא בכל הארצות האלה, הכל בשביל כלל ישראל, אפילו ארצות גדולות מאוד, זה לא טענה. כל העולם יכול להיות בו דבר, והכל מכוון לכלל ישראל. הכל בא בשביל תכלית אחת, אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. זה בשביל שכלל ישראל יתבוננו ויקחו מוסר. לתת להם יראה, שיחזרו בתשובה.

אז אנחנו נבין, כזה דבר עוד לא היה, כזה יראה, כזה פחד עוד לא היה, פחד לדבר על חבירו, פחד להסתכל כמעט על חברו, פחד לעמוד אתו בד' אמות, כל העולם התרחק אחד מהשני, מתרחק ד' אמות, זה לא היה. כל הארצות, כל העולם כולו, לא זזים מכאן לכאן, אין יוצא ואין בא, הכל נופל, הכל קורס, אין שום דבר בעולם. הכל זה על סף של חורבן, העולם כולו על סף של חורבן, איך זה, בשביל מה זה קורה, אף אחד לא חשב ששייך בכלל כזה דבר. כל אחד ואחד מאיתנו צריך שיהיה לו איזה הרהור תשובה, בשביל זה זה קורה, לא בשביל שום דבר אחר. הכל בשביל ישראל, ליירא אותם. דבר כזה צריך להביא פחד עצום, כזה דבר צריך להביא יראה ופחד מהקב"ה, תראו מה הקב"ה עושה מהעולם שלו. זה הכל בשביל תיראי אותי תקחי מוסר. אולי זה יביא להרהור תשובה. אני לא מדבר עליכם, אני מדבר על עצמי, אולי זה כן יביא, אולי זה יזיז משהו.

אנחנו רוצים להמשיך עוד קצת, העיקר של כלל ישראל, זה עם תלמידי חכמים, עם עמלי תורה. אנחנו יודעים, הכל זה בשביל כלל ישראל. בכלל ישראל עצמו יש שתי מחלקות, יש שני חלקים, יש תלמידי חכמים ועמלי תורה, ויש עמי הארץ שהם יושבי קרנות, לא יושבי בית המדרש, הם לא זוכים לעמול בתורה, משום איזה טעם הם לא זכו. התלמידי חכמים עמלי התורה, נקראים עצי פרי, ועמי הארץ נקראים אילני סרק. כך מביא בספר במעלות התורה. הם נקראים אילני סרק. בגמרא כתוב שהתלמידי חכמים הם פרי ועמי הארץ הם העלים לפרי, הם הקליפה לפרי.

אם כן, העסק של כלל ישראל זה עם הקליפות של הפרי? זה עם הפרי. הוא עם אילני סרק? העסק עם הפרי. אז אם מי העסק, עם התלמידי חכמים, עם עמלי תורה. ודאי הרצון זה עם התלמידי חכמים. אז אנחנו שזוכים להיות מיושבי בית המדרש, כל העסק זה עם יושבי בית המדרש להחזיר אותם בתשובה. כנראה שיש מה להחזיר בתשובה, כל אחד יודע מה שהענינים שלו, וכל ציבור יודע גם את הענינים שלו. אבל זה להזיז אותנו קצת. אני חושב שיש בזה כדי שיעור כדי להזיז איזה משהו, יש בזה כדי שיעור.

היצר הרע כל תכליתו זה למנוע את עסק התורה מכלל ישראל. כל העבודה שלו זה כדי שלא ילמדו תורה חס וחלילה, כך המסילת ישרים אומר בהתחלת דרך עץ חיים זה לשונו והנה ממאמרים אלו תבין ותשכיל בשכלך הזך, כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה, אין לך דבר המחליש כוח הסטרא אחרא כי אם עסק התורה, ולימוד תורתנו ליצר הרע ולסטרא אחרא סם המות ולאחינו בית ישראל הוא סם החיים. אז זהו כל העסק שלו, שלא יהיה לו סם המות, אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש כי גחלים אתה חותה על ראשו, מי רוצה שיבואו גחלים על ראשו? כשלומדים תורה, כל תוספות, זה גחלים על היצר הרע, גחלים על הסטרא אחרא, אז כשהוא רוצה להפריע לנו ללמוד ואנחנו רוצים וצריכים את הסם חיים, והסטרא אחרא עושה הכל שהשיבות גם כן חלילה יתבטל מתורה, האם ניתן לסטרא אחרא חלילה את הריח הזה? התשובה היא, לא. לא ניתן לו את הרווח הזה.

כנגד זה אנחנו צריכים להיות גיבורים וללמוד, למעשה מה שמוכרחים לעשות, אבל אני מדבר על עיקרי הדברים, עלינו להיות גיבורים וללמוד, ומתקרב עכשיו בין הזמנים, אז חייבים להתחזק בתורה. תדעו, זה הדבר היחיד שיש, אין דבר אחר כזוה עולם, אין עולם עכשיו, אין ברירה, כל אחד מסתגר בבית, אין עולם, הולכים עכשיו לעשות שכל אחד יהיה סגור בביתו, אז מה יש, יש עולם? אין עולם. אין שום דבר. הכל חרב. זה יעבור, ה' יעזור שזה יעבור מהר, מה יש, דף גמרא יש, תשב, תלמד דף גמרא, אתה עם רב אשי, עם רבינא, עם הרשב"א, עם ר' עקיבא איגר. שנים בכל מקום שהם יושבים ללמוד, או ביחיד ללמוד, בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. וכמבואר בחז"ל מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה באה ושונה כנגדו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. זה קרש ההצלה היחיד שיש לנו בשעה כזו.

גם כתוב בגמרא בכמה מקומות, לא נצרכא אלא לאפושאי ברחמים. צריכים להרבות תפילה, לכל הפחות תפילה, להרבות תפילה, תורה ותפילה. עתה שובו עדי בכל לבבכם בצום ובבכי ובמספד, לכל הפחות תפילה, להרבות תפילה, תורה ותפילה.

יש עוד ענין, לעשות חסד אחד עם השני. כשאחד עושה גמילות חסדים, הקב"ה גומל איתו חסד. שמעתי מאבי מורי זצ"ל דברי חז"ל שהיתה ספינה שהלכה בים והיה סערה ולא ידעו מה לעשות, אז התחילו לעשות חסד אחד עם השני, אפילו שלא היה צריך, אתה רוצה כוס מים אני אלך אביא לך, והשני יביא לו. עושים חסד אחד עם השני, הקב"ה רואה משהו עושה חסד, מידה כנגד מידה.

שמירת ההלכה, לשמור את ההלכה זה לא דוחה. שמעתי מאבי מורי זצ"ל בשם אא"ז מרן זצ"ל, במעמד הר סיני כתוב הרים נזלו מפני ה', ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן, ההרים זה הדבר הכי חזק, הכי קבוע שיש, אילן יכול להיעקר, אבל ההר אינו יכול לזוז מהמקום, אבל ההרים רקדו כאילים. כל הבריאה כולה רעדה, הרים נזלו מפני ה', זה סיני, הקב"ה ירד על הר סיני. מה כלל ישראל היה צריך לעשות באותה שעה? גם לרקוד, גם לקפוץ? מה היה צריך לעשות בכזו שעה גדולה, כשכל העולם מתמוטט, ההרים נזלו, נפלו מפני ה', הפכו להיות כמו מים מפני ה'. מה ישראל היו צריכים לעשות? אמר אא"ז זצ"ל, אתם יודעים מה ישראל היו צריכים לעשות, והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם. הם היו צריכים לעמוד כאן, לשמור את הגבול, לא לעלות, השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו. יש הלכה שמפה אסור לעלות. זה הם היו צריכים לעשות, זה העבודה שלהם. יכול להיות שהרים נזלו מפני ה', אבל מה העבודה של כלל ישראל, לשמור את ההלכה, זמן קריאת שמע, זמן תפילה, תפילין, שבת, מוקצה, זה העבודה של כלל ישראל. כל העולם יכול לזוז ולקפוץ מהמקום, העבודה של כלל ישראל, והגבלת את העם, השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו. זו העבודה שלנו. וכך באמת בזמן מלחמת העולם השנייה, העבודה של אא"ז היתה לשמור כל ההלכות. לא היה ויתור על שום הלכה.

חדלו לכם מן האדם כי במה נחשב הוא

מישהו יכול לעזור? אף אחד לא יכול לעזור. לעינינו מתקיים הכתוב חדלו לכם מן האדם כי במה נחשב הוא. תפסיקו מהאדם, תעזבו את האדם, תחדלו מזה, כל אחד מחכה, זה יציל אותי, זה יציל אותי, הצבא, האומות האלה, האומה הזו, פרנסה, זה יציל אותי, חדלו לכם מן האדם, תפסיקו לבטוח באדם, תפסיקו לבטוח ביכולות של האדם, תפסיקו לסמוך על החכמה של האדם, על הגבורה של האדם. שוא תשועת אדם. איפה החכמה של כל העולם, איפה הגבורה של כל העולם, איפה כל הכסף של כל העולם, אף אחד לא יכול לעזור. שום דבר. כולם מסתגרים בבית. איפה הגבורה, איפה החכמה, פה אין חכמה. איפה הכסף, איפה ההמצאות, שום דבר. אין כלום. מתחבאים. מתחיל להתקיים הפסוק שיברחו, יתחבאו מפני הקב"ה. רואים את זה הרי בחוש. תתחבאו, הם אומרים. מה הם אומרים, תתחבאו, תסגרו את הבתים איפה נתחבאו מאחורי מסכות, איפה נתחבאו? מה להתחבאות, מה העצה, יש מישהו בעולם שנותן איזו עצה? אומרים אל תדבר עם השני, אל תדבר עם עצמך, תסגור את הפה, תסגור את העינים, תלביש מסכה, זה עצה זה? לזה העולם הגיע, אבל לנו יש איפה לרוץ, לנו יש איפה להתחבאות, כמבואר בחז"ל על הפסוק פנו לכם צפונה, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, אם אתה רואה שעשיו בא עליך פנו לכם צפונה, הצפינו עצמכם בדברי תורה. יש לנו איפה להתחבאות, בדברי תורה, שמה אנחנו יכולים להצפין את עצמנו. יש לנו חדרי תורה.

מה שאני מרגיש, שלעינינו מתחיל להתממש הכתוב בישעיה פרק ב', ושח גבהות אדם ורום אנשים שפל ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. כל גבהות האדם, הכל נופל, אף אחד לא יכל לחשוב שזה יהיה באופן כזה. שום דבר. שח גבהות אדם, מדינה זו חכמה, מדינה זו יש לה עושר, יש לו חכמה, יש לו כל מיני דברים, שום דבר. הכל נופל. ושח גבהות אדם ורום אנשים שפל. ומה כן, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, כפשוטו. ככה זה מתחיל להתממש, הכתוב הזה מתחיל להתממש כפשוטו. לבדו כפשוטו. ומי שנדבק בקב"ה, מי שלומד תורה שבאותה שעה הוא דבוק בעץ החיים בקודשא בריך הוא, אז הוא בכלל ה'לבדו', זה כולל גם אותו, כי בעצמו הוא דבוק בקדוש ברוך הוא, קודשא בריך הוא ואורייתא וישאל חד הוא. ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

שנזכה שיתקיים בנו הכתוב כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מעימך לא יסור וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'.